

Türkiye:

Türkiye madenciliği ilk sayımızda çizilen -1935 yılı bilançosunun - amacında sağlam adımlarla ilerlemektedir. Sistematik bir çalışma tarzile M. T. A. Enstitüsü aramalarına devam ediyor. Yapılan etüdlerle yeraltı servetlerimizin yurt ekonomisinin denkleşmesinde bir esas, hatta bir refah amili olmak umudunu kuvvetlendirmektedir, işletmeğe salih cevher varlığını alana çıkarmak yılmaz bir azim, bitmez bir sâi mahsulüdür. Madenin verim bolluğu da zaman ve çalışmadan mürekkep bir zorluk halitasında gömülüdür. Bu güne kadar elde edilen neticeden iktiham edilen zorlukla mikyasin kısaldığını anlıyabiliyoruz.

Kütahya liynit kömürleri aramalarında Türkiye sanayii için çok önemli enerji kaynağı meydana çıkmıştır. Bolgar dağ madeninden de bu değerli cevherin yakın bir atide ihraç metalarımız arasına karışacağını istidlal edebiliyoruz.

Esasen bu satırlarda her aranan madenin vaziyetini teşrih etmekten ise müspet olarak Enstitünün Türkiye dahilindeki maden arama faaliyetini gösteren haritayı bu mecmuamıza ilişirmeyi daha doğru bulduk; bunun tetkiki ile de maden sanayimizizin inkişafı için çalışmamız hakkında bir fikir alınabilir.

Madenlerimizin memleket iktisadî muvazenesinde faydalanması için kurulan Eti Bank ta elindeki programı mucibince memleket ihraca-

tına alâkalanmakta, çalışmakta ve teşkilâtlanmaktadır. Çok yeni bir teşekkül olan bu müessesenin 1936 bilançosunda cevher satışımızın yer alması beklenebilir. Bu sonucun çabukluğu da bir madenci gözüle ölçülebilir, fakat hemen ilâve edelim ki, bu müessese yurda borcu olan tam randımanım için ağırlığını önümüzdeki senelere taksim ederek verebilir.

Madenciliğimizin ihzar plânının çalışmasından kısaca bahsettikten sonra yıl başından beri madenlerimizin ticaret muvazenesinde bıraktığı adetleri gözden geçirelim:

Zonguldak havzasında ikincikânun ayı zarfında 217.651 ton tuvenan kömür istihsal edilmiştir. Bu miktardan 6473 ton yabancı vapurlara bonker verilmiş, 40.857 ton da dış piyasalara satılmıştır. Bu suretle hariç satışımız 47.330 tondur.

Bu ay zarfındaki dış piyasa alıcılarımız arasında en fazla kömür alan 11.854 ton ile italya gelmektedir. Yalnız İtalyan vapurları hiç ihrakiye almamışlardır. Halbuki Yunanistana olan kömür ihracatımız ve ihrakiye de mütevazidir.

ikincikânun ayı zarfında Yunanistana sattığımız kömür 5119 ton hamule ve 4121 ton ihrakiyedir; bu vaziyet 1935 senesinde Yunanistana satılan kömürde aynı nisbeti muhafaza ettiği halde italyan vapurları bonker almakta - kısmı mahsusumuzdaki geçen yıla ait grafikte görüleceği üzere - çekingendir.

İkinci kânun ayında dikkat gözümüzü çeken vaziyet de 1935 yılındanberi başlayan Brezilyaya olan kömür ihracatımızın 7112 tonla devam etmekte olduğu gibi Marsilyaya da 5080 ton kömür sevkiyatı olmasıdır. Bundan sonra kömür verdiğimiz yerler Port Sait, Romanya, Suriye, Mısırdır.

Aynı ayda iç piyasa satışı 104.735 ve Türk vapurlarının ihrakiyesi de 5938 tonu bulmuştur.

Şubat ayı zarfında tuvenan kömür istihsalimiz 205.000 ton olup bundan dış piyasa satışı 2884 ihrakiye olmak üzere 13.342 tondur. Hamule sevkiyatımız 10.458 ton olup yalnız kalyadır. Dahilî piyasaya sevkiyatımız 4375 tonu bonker olarak 73.368 tondur.

Şubat ayında bir ay evvelkine nazaran görülen sevkiyat azlığı, fena havalarda Zonguldak havzasının yükleme ameliyesindeki müsaadesizliğine hükmedilebilir.

İkincikânun ayı zarfında 1600 ton Fransa, 3574 ton Almanyaya, 1376 ton işvece krom cevheri ihracatımız olmuştur; buna mukabil umumî stok mevcudumuz 50.000 tonu müteceviz ise de krom ihracat mevsimi daha ziyade önümüzdeki aylarda olduğunu söyleye-

biliriz. Esasen 1936 senesi için alınan satış angajemanları bu ihraç metainin durumunu sağlamlaştırmaktadır.

Son aylarda dünya krom ticaretine Hindistan ve Filipinde yeni ocaklar ilâve olduğunu garp 'meslek mecmualarında okuduk. Hindistanda bulunan ocakların derecesi az olmakla beraber ihracat kabiliyeti de senede 5 000 ton raddesinde gösterilmektedir ki, bunun dünya krom istihlâkında mühim bir mevki sahibi olamayacağı şüphesizdir. Filipin adalarındaki yeni yataklara gelince, bunun hakkında kat'î bir kanaat hasıl edecek kadar rivayetler tahakkuk devresine gelmemiştir. Fakat son senelerde biribirinin mütemmimi olarak gelen kısa haberlerden bu adada bu teşekkülün mevcudiyetini kabul etmek icap ediyor. Şu kadar ki üç dört yüz bin tonluk bir cevher mevcudiyeti uzun yıllar dünya piyasasında kendini hissettirmez.

Maamafî: Filipin krom yatakları hakkında tam bir fikir elde etmek için önümüzdeki sene içinde gelecek haberleri beklemek lâzımdır.

Diğer madenlerimiz normal sâi ve istihallerine devam etmişlerdir.

Dünya:

Bakır:

Dünya silâhlanma hareketinin yeniden canlanması 1935 yılında maden fiyatlarında bir artış ve stoklarında da hissedilir bir azalış kaydetmişti. Dünya politika âleminin ibresi mahiyetinde olan Londra ve Amerika maden borsaları bazan hakikî satışlara bazan da spekülasyonlara sahne oldu. Daha bir sene evvel 29-31 İngiliz lirasında oynanan elektrolitik bakır fiyatı 40-41 İngilize yükseldi, istihsal miktarı 1.500.000 ton iken istihlâk 1.600.000 tonu aştı. Yani bu suretle dünya stok miktarında 100.000 tonluk bir azalış gösterdi ki, istisgar edilmez bir adettir. Yalnız Amerika otomobil sanayii 1935 te 90.000 ton bakır sarfetti.

İşte müsait bir hava içinde yeni seneye giren dünya madenciliğini ikincikânunda bir aralık garip bir rehavete bürünmüş gibi görüyoruz. Bunun da başlıca sebebi Amerikada Roosevelt'in ekonomi cidal politikasında büyük bir istihsal ve tevzi santralı vücuda getirmek düşüncesidir. Bu yüzden hususî müesseseler hükümet rekabeti korkusu ile malzeme siparişlerini kesmişlerdi. Mesele hakkında alâ-kadarların divanı âliye müracaatla bir dava açması söylenmekte idi. Evvelki hükümlere bakılırsa divanı âlinin küçük müteşebbisler lehine karar vereceği tahmin edilebiliyor. Maamafih, ikincikânun ayında Amerikada fazlalaşan stok miktarı bir ay evveline nazaran 1.400 ton olup diğer memleketlerde ise 3000 tondur.

: Şubat ayında ise maden fiatları daha canlı geçmiştir. Gerek Amerika ve gerekse Londra borsasında hafif bir artış vardır. Amerikada fiatlar 9.25 den 9.50 ye ve Londrada da bu sene başından beri sekizinci defa olarak fiat 40 İngiliz aştı ki, bu, ton başına 1.12.6 sterlinlik bir artıştır. Bu artış ile de yalnız Amerikada birdenbire 30.000 tonluk bir satışa şahit oluyoruz.

Amerikada bakır fiatının artışını iki müstahsil temin etmiştir. Londradaki âmil ise 280.000.000 sterlinlik bir tahsisatı İngiltere hükümeti memleket müdafaası için kabul etmesinden ileri gelmiştir. Şubat ayında bakır istihsal ve istihlâkinde İkincikânuna nisbeten daha fazla sağlamlık gözükmektedir. Bilhassa Amerikada 600 ve diğer memleketlerde de 6000 tonluk bir, stok azalışı kaydolunmaktadır.

İşte bu hususta tam bir fikir elde edilmek üzere İkincikânun ve Şubat aylarının dünya bakır vaziyetini gösteren adetleri aşağıya yazıyoruz.

İkincikânunsonu:

1936 İkincikânun ayı	Amerika	Diğer
	B. D.	devletler
istihsal ton	57.300	77.600
İstihlâk ton	59.000	74.200
fark	+1.700	—3.400
İkincikânun sonu stok. ton	232.900	257.000
Birincikânun sonu stok. ton	231.500	254.000
Fazlalık	1.400	3.000
Mecmu	4.400 t.	

Dünya stokları: İkincikânunda 489 ton.

” ” : Birincikânun, 485.000ton.

Şubat sonu:

	Amerika	Diğer
	B. D.	devletler
istihsal ton	52.300	78.500
istihlâk ton	51.500	86.700
Birincikânun nihayeti stok	232.900	257.000
Şubat nihayeti stokları	232.300	251.000
Azalma	600	6.000

Birincikânun nihayeti dünya stokları...	ton	489.900
Şubat nihayeti dünya stokları...	ton	483 300
Azalma		6.600

Yukarıki adetler dünya madencilğinde esas olan bakır durumunun sağlamlığını gösterir.

Bir aralık bakır sanayii mühim tehlikeli bir devre geçirmişti. 1934 senesinde fiat—istihlâkin artmasına rağmen — £ 26.15/- kadar düşmüştü. Bundan ötürü dünya bakır müstahsillerinin % 75 ini temsil eden bir grup 1935 martında Nev York' ta taplanmıştı. 1 Haziran 1935 tarihinden itibaren muteber olmak üzere istihsalâtta 214.000 tonluk bir azaltma kabul edilmişti. Bu anlaşma bakır durumunun sağlamlığı üzerinde —silâhlanma hareketi kadar— müessir olduğundan şüphe edilemez.

Şimdi son gelen telgraf havadislerinden anlıyoruz ki — bunu kısmı mahsusumuzda dercettik— bakır müstahsilleri Nev York'da ihzarı bir toplantı yaparak nisan nihayetinde umumî bir kongre akdine karar vermişlerdir. Bu kongrede bilhassa dünyanın silahlanması ve sanayiinin inkişafı dolayısıyla evvelce yapılan bakır istihsal tahdidatını genişletecekleri gibi fiat meselesi üzerinde de duracaklardır. Maamafih, mühim ve fevkalade ahval hadis olmadığı takdirde bakır fiatlarında büyük değişiklik beklenemez. Bunun da sebebi bakır müstahsilleri maliyet fiatlarını yükselterek sahaya yeniden rakip çıkmasını istememeleri ve bundan başka birçok sanayide bakır yerine başka metallerin kaim oluşu ve bakır, bronz mamulâtının da sahadan çekilmesi yüzünden istihlâkte büyük bir artış beklenmez.

Kalay:

Kalay istihlâki 1935 de 140.500 tonla bir rekor teşkil etmekte idi. Buna mukabil istihsal daha fazla arttı ve 142.000 tonu buldu. Bu istihsal artışının en mühim sebebi krize rağmen bu maden fiatının çok fazla yüksekte kalması idi. Bu vaziyet 1934-1935 senelerinde Londra borsasında yeni şirketler kurulmasını ve yeni madenler açılmasını intaç etti. Bu vaziyet dolayısıyla 1935 yılında 245.10/ İngiliz lirasına kadar yükselen bu cevherin İkincikânun ayında Londra borsasında 203.11/3 sterline

ve şubat ayında da 201.7/6 İngilize düştüğünü görüyoruz. Fakat bu cevher 19 şubatta toplanan arsulusal kalay karteli ihracata kontenjan koyacağı ümidile spekülatif bir yükselme kaydetmiştir.

Maamafih: 1936 senesinde kalay en fazla 217.17/6 bir fiata çıkmıştır ki iki sene evvel 235-240 arasında istikrar gösteren fiat karşısında bir gayri tabiiilik kabul etmek icabeder. Son aylarda kalay fiatının vasatisini 210 İngiliz lirası olarak hesaplayabiliyoruz.

Kurşun:

Kurşun fiatı bir iki sene evveline nazaran iyi bir vaziyet muhafaza etmektedir. 1933 ve 1934 senelerinde 10-11 arasında oynayan fiat 1935 yılında 19.15/0 sterline kadar yükselmiştir. Bunda da başlıca âmil 1935 de 1.365.000 tonluk istihsale mukabil 1.465.000 ton istihlâk edilmiş bu suretle bakırda olduğu gibi 100.000 tonluk bir stok azalması olmuştur. Bu sene başından beri de kurşun vaziyetini muhafaza etmekte, hatta iyi bir durum arz etmektedir. Son zamanlardaki fiat 14 den 16 İngilize yükselmiştir, el'an da bu seviyeyi muhafaza etmektedir.

Kurşun cevheri üstündeki en karakteristik hareket Almanyada olmuştur. Düseldorfda kurşun sanayicileri toplanarak 8 ikincikânundan itibaren kurşun Hatlarının beher yüz kilosunu 0,50 mark artırmağa karar vermişlerdir.

Şubat ayı nihayetinde Amerikada da 5 puvallık bir yükseliş vardır. 13 Şubat 1936 tarihinde 4.50 olan fiat 27 Şubatta 4.60ı bulmuştur. Halbuki bir sene evvel bu fiat 3.55 idi.

Çinko:

Dünya çinko veziyeti kartel bozulduktan sonra fena devreler geçirdiği söylenirse bedbinlik addedilemez. Son senelere kadar fiatını kurşunun üstünde tutan çinko bilhassa 1935 de mevkiini kurşuna terketti.

Almanyada Magdeburg fabrikasının istihsalini iki misline çıkarması Hardt'da yeni bir fabrika açılması ve bu suretle Almanya istihsalinin 60.000 ton artmasını icap ettirmektedir. Bu suretle Almanya çinko istihsal etmeyip ihraç edecek vaziyete girecektir. Filhakika eski kartelin tesis ettiği muvazene bozulmaktadır. Maamafih: tekrar görüşülerek yeni bir anlaşma tesisi büsbütün imkânsız addedilmemektedir.

1935 senesinde dünya çinko istihlâki 1.350.000 tonu bulmuştur ki, en fazla istihsal senesi olan 1928-1929 senelerinde bu miktar 1.400.000 idi. İstihlâkin artmasına rağmen 1936 ilk ayında çinko fiatı büyük bir kararsızlık ve düşüklük göstermiştir. Bu fiat, 14.10/- İngiliz lirası kadardı. Fakat Şubat ve Mart aylarında fiyatta mahsûs bir yükseliş olmuş 15 ve 17 İngilize kadar yükselmiştir; ve son haftada fiat 15.10/- da durarak umumî vaziyette sağlama belirmiştir.

M. T. A.